

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Полоник Степан Степанович - доктор економічних наук, професор, заступник декана економічного факультету,

Білоруський державний університет,
Республіка Білорусь, 220050, м.Мінськ, вул. К. Маркса 31,

Хоробрих Елеонора Вікторівна - кандидат економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник,
Литвинчук Анна Анатоліївна - аспірантка Білоруського державного університету, науковий співробітник,

Інститут економіки Національної Академії Наук Білорусі,
Республіка Білорусь, м.Мінськ, 220072, вул. Сурганова 1/2,
e-mail: litva-1986@yandex.ru

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

Полоник Степан Степанович – доктор экономических наук, профессор, заместитель декана экономического факультета,

Белорусский государственный университет,
Республика Беларусь, 220050, г. Минск, ул. К. Маркса 31,

Хоробрых Элеонора Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, ведущий научный сотрудник,
Литвинчук Анна Анатольевна – аспирантка Белорусского государственного университета, научный

сотрудник,
Институт экономики Национальной Академии Наук Беларуси,
Республика Беларусь, г. Минск, 220072, ул. Сурганова 1/2,
e-mail: litva-1986@yandex.ru

DATA ABOUT THE AUTHORS:

Polonik Stepan Stepanovich - Doctor of Economics, Professor, Deputy Dean of the Faculty of Economics, Belarusian State University,

Republic of Belarus, 220050, Minsk, K. Marx street 31,

Khorobrykh Eleonora Viktorovna - candidate of economic sciences, associate professor, leading researcher,

Lytvynchuk Anna Anatolyevna - post-graduate student of the Belarusian State University, research fellow, Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus,
Republic of Belarus, Minsk, 220072, Surganova street 1/2,
e-mail: litva-1986@yandex.ru

УДК 330.341

ПАРАМЕТРИЧНЕ МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

**Сафонов Ю.М.,
Григор'єв Г.С.**

***Предметом статті** є теоретико-методологічна основа параметричного макроекономічного планування в системі державного регулювання.*

***Мета статті** – розкриття методологічної підтримки макроекономічного планування в системі державного регулювання фінансово-економічних процесів.*

***Методологічною базою** роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет.*

***Результати роботи.** Розглянуто макроекономічне планування в системі державного регулювання фінансово-економічних процесів. Визначені базові методи макроекономічного планування. Розглянуті параметри індикативного планування на макроекономічному рівні. Досліджено класифікацію макроекономічного планування. Сформовано комплекс принципів макроекономічного планування з урахуванням глобалізаційних процесів у міжнародному середовищі. Розроблено модель формування параметрів в системі макроекономічного планування.*

***Галузь застосування результатів.** Результати роботи можуть використовуватися в економічній та управлінській діяльності на макро- та глобальному рівні.*

***Висновки.** Макроекономічне планування в системі державного регулювання фінансово-економічних та соціальних процесів – це процес формування місій, цілей і завдань суб'єктів макроекономічного середовища, вибору специфічних стратегій для визначення та отримання необхідних ресурсів і їх розподілу, з метою забезпечення ефективного фінансово-економічного та соціального розвитку національної економіки на довгострокову перспективу з урахуванням векторів розвитку країни в умовах глобалізації та євроінтеграції.*

Ключові слова: макроекономічне планування, державне регулювання, національна економіка, глобалізація, внутрішнє та зовнішнє середовище, принципи.

ПАРАМЕТРИЧЕСКОЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Сафонов Ю.Н.,
Григорьев Г.С.

Предметом статьи является теоретико-методологическая основа параметрического макроэкономического планирования в системе государственного регулирования.

Цель статьи – раскрытие методологической поддержки макроэкономического планирования в системе государственного регулирования финансово-экономических процессов.

Методологической основой работы являются научные труды, материалы периодических изданий, ресурсы сети Интернет.

Результаты работы. Рассмотрено макроэкономическое планирование в системе государственного регулирования финансово-экономических процессов. Определены базовые методы макроэкономического планирования. Рассмотрены параметры индикативного планирования на макроэкономическом уровне. Исследована классификацию макроэкономического планирования. Сформирован комплекс принципов макроэкономического планирования с учетом процессов глобализации в международной среде. Разработана модель формирования параметров в системе макроэкономического планирования.

Область применения результатов. Результаты работы могут использоваться в экономической и управленческой деятельности на макро- и глобальном уровне.

Выводы. Макроэкономическое планирование в системе государственного регулирования финансово-экономических и социальных процессов - это процесс формирования миссии, целей и задач субъектов макроэкономической среды, выбора специфических стратегий для определения и получения необходимых ресурсов и их распределения, с целью обеспечения эффективного финансово-экономического и социального развития национальной экономики на долгосрочную перспективу с учетом векторов развития страны в условиях глобализации и евроинтеграции, опыта различных моделей стратегического менеджмента на национальном уровне.

Ключевые слова: макроэкономическое планирование, государственное регулирование, национальная экономика, глобализация, внутренняя и внешняя среда, принципы.

PARAMETRIC MACROECONOMIC PLANNING IN THE SYSTEM OF STATE REGULATION

Safonov Y.M.,
Hryhoriev H.S.

The subject of the article is theoretical and methodological basis of parametric macroeconomic planning in the system of state regulation.

The purpose of the article is to disclose methodological support for macroeconomic planning in the system of state regulation of financial and economic processes.

The methodological basis is scientific works, materials of periodicals, resources of the Internet.

Results of the research. Macroeconomic planning in the system of state regulation of financial and economic processes is considered. Basic methods of macroeconomic planning are defined. Parameters of indicative planning at the macroeconomic level are considered. The classification of macroeconomic planning is investigated. A set of principles for macroeconomic planning has been formulated, taking into account globalization processes in the international environment. The model of forming parameters in the system of macroeconomic planning is developed.

Scope of results of research. The results can be used in economic and administrative activity at the macro and global level.

Conclusions. Macroeconomic planning in the system of state regulation of financial, economic and social processes is the process of forming missions, goals and objectives of subjects of the macroeconomic environment, selecting specific strategies for determining and obtaining the necessary resources and their distribution, in order to ensure the effective financial, economic and social development of the national economy in the long term, taking into account the country's development vectors in the context of globalization and European integration.

Keywords: macroeconomic planning, state regulation, national economy, globalization, internal and external environment, principles.

Актуальність. Процеси планування розвитку національного макроекономічного середовища мають свою специфіку в залежності від деяких факторів: форми державного устрою; політичної стабільності; заданих меж у часі і в просторі; характеру обраного об'єкта та суб'єкта планування; від рівня методологічного, математичного, технологічного та іншого ресурсного забезпечення. Необхідно зазначити, що макроекономічне планування є достатньо складним процесом в системі державного регулювання. Це пов'язано з безліччю чинників внутрішнього та зовнішнього середовища і значним ступенем їх

невизначеності, а також з необхідністю вибору дієвої та оптимальної методичної підтримки й інструментального забезпечення, з формування цільових макроекономічних планових індикаторів, які повинні бути якісно та кількісно орієнтовні.

Ступінь дослідження даної проблеми. У теоретичних та практичних аспектах, планування – це одна з функцій державного регулювання фінансово-економічних та соціальних підсистем макроекономічного середовища країни. Питаннями розвитку теорії та методології планування на макрорівні та мікрорівні присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: М. Портера, В. Гриньової, І. Бланка, І. Михасюка, А. Мельника, М. Крупки, З. Залогі, Ю. Сафонова, О. Побережець, Є. Масленнікова, С. Панчишина та ін.

Незважаючи на невелику кількість наукових досліджень, присвячених питанням планування на макрорівні, практично відсутні розробки щодо параметричного макроекономічного планування в системі державного регулювання фінансово-економічних процесів.

Мета статті – розкриття методологічної підтримки макроекономічного планування в системі державного регулювання фінансово-економічних процесів.

Виклад основного матеріалу. Процеси планування розвитку національного макроекономічного середовища мають свою специфіку в залежності від деяких факторів: форми державного устрою; політичної стабільності; заданих меж у часі і в просторі; характеру обраного об'єкта та суб'єкта планування; від рівня методологічного, математичного, технологічного та іншого ресурсного забезпечення. Необхідно зазначити, що макроекономічне планування є достатньо складним процесом в системі державного регулювання. Це пов'язано з безліччю чинників внутрішнього та зовнішнього середовища і значним ступенем їх невизначеності, а також з необхідністю вибору дієвої та оптимальної методичної підтримки й інструментального забезпечення, з формування цільових макроекономічних планових індикаторів, які повинні бути якісно та кількісно орієнтовні.

Макроекономічне планування – це цілеспрямована діяльність органів державного управління із забезпечення пропорційного й динамічного розвитку суспільства, визначення основних параметрів економіки в майбутньому та досягнення їх з найменшими витратами суспільної праці. Планування є важливою сферою практичної діяльності, засобом реалізації економічної політики, враховує внутрішні та зовнішні умови розвитку країни [1].

Макроекономічне планування полягає в розробці та практичному застосуванні планів, які визначають майбутній стан національної економіки та її сегментів.

Базовими методами макроекономічного планування є:

- балансовий;
- нормативний;
- програмно-цільовий;
- індикативний;
- екстраполяція;
- економіко-математичне моделювання.

Метод макроекономічного планування – це технологія та інструментальна підтримка проведення планових розрахунків, порядок і алгоритм обґрунтування параметрів плану.

За своїм призначенням та змістом плани на макроекономічному рівні можуть бути директивними, індикативними, оперативними, тактичними та стратегічними.

У ринкових умовах, які притаманні національному макроекономічному середовищу, директивні плани в своїй традиційній формі практично не знаходять застосування, тому методи директивного планування трансформувалися в сучасні форми. Прикладами цього можуть бути плани по закупкам товарів, робіт або послуг для державних потреб, плани розвитку відповідної інфраструктури макроекономічного середовища, виробничі плани унітарних і казенних суб'єктів господарювання тощо.

Індикативне планування на макроекономічному рівні відрізняється тим, що цілі державного регулювання фінансово-економічного та соціального розвитку макроекономічного середовища країни визначені у вигляді запланованих (узгоджених) параметрів, досягнення яких забезпечується відповідними заходами державного впливу на поведінку учасників ринкових відносин.

Базовими параметрами виступають:

- макроекономічні параметри (валовий внутрішній продукт та його структура; валова додана вартість; номінальний валовий внутрішній продукт; реальний валовий внутрішній продукт; індекс-дефлятор валового внутрішнього продукту; рівень інфляції; обсяг і структура інвестицій за джерелами фінансування та секторам економіки; обсяги виробництва товарів і послуг в цілому і за великими галузевими комплексами; оцінка масштабів тіньової економіки; обсяги несплачених податків і зборів за масштабами тіньової економіки; обсяги зовнішньоекономічної діяльності; допустимі величини зовнішнього боргу, сум за його обслуговування та дефіциту платіжного балансу в абсолютній сумі і у визначених відсотках до валового внутрішнього продукту й обсягу експорту; допустима частка імпорту у внутрішньому споживанні найважливіших видів товарів і послуг; динаміка співвідношень цін внутрішнього та зовнішнього середовища; динаміка курсу національної валюти; валовий (чистий) прибуток та інші);

- параметри рівня та умов життя населення (середній розмір домогосподарств; допустимий мінімальний рівень споживання основних видів продовольства, непродовольчих товарів, забезпеченості

житлом і послугами галузей невиробничої сфери; споживчі та неспоживчі сукупні витрати; вартість прожиткового мінімуму за окремими соціальними групами та географічними сегментами; загальні доходи населення; квінтильний коефіцієнт диференціації доходів населення; квінтильний коефіцієнт фондів; відставання рівня доходів населення, в тому числі оплати праці від зростання цін; різниця між середньою оплатою праці і середнім значенням пенсійного забезпечення; масштаби і тривалість затримки у виплаті заробітної плати; розмір допомоги за видами соціального страхування; чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчим прожиткового мінімуму; споживання продуктів харчування у домогосподарствах; наявність в домогосподарствах товарів тривалого користування та інші);

- параметри фінансової системи і грошового обігу (балансові звіти за секторами економіки (монетарне золото, готівкові кошти, перекази депозитів, цінні папери, кредити, грошові агрегати та інші); основні показники діяльності банківської системи; показники державного бюджету за структурою та динамікою; інша монетарна та наглядова статистика; максимально допустимі масштаби вкладень іноземного капіталу в нерухомість країни; кількість суб'єктів господарювання з високою часткою участі іноземного капіталу; інформація про обсяги вивезення капіталу; мінімально необхідний запас вільно конвертованої валюти та інші);

- параметри економічного та виробничого забезпечення (показники структурної статистики за суб'єктами господарювання з розподілом за їх розмірами; кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності; обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності; обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності; фінансові результати підприємств до оподаткування за видами промислової діяльності; рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності; необоротні активи за видами економічної діяльності; оборотні активи за видами економічної діяльності; власний капітал за видами економічної діяльності; поточні зобов'язання за видами економічної діяльності; розміри державних резервів та інші);

- параметри науково-технічного забезпечення (витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт; обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт; інноваційна діяльність; упровадження інновацій (інновація); придбання нових технологій; придбання машин та обладнання пов'язані з упровадженням інновацій; кількість впроваджених інноваційних видів продукції, найменувань; реалізована інноваційна продукція; частка витрат на науку у валовому внутрішньому продукту; стан фундаментальної і прикладної науки (кількість вчених, обсяг використовуваного обладнання та ін.); параметри якості продукції і витрати на її виробництво, необхідні і достатні для забезпечення її конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках та інші).

Для суб'єктів господарювання показники державного макроекономічного індикативного планування мають лише рекомендаційний характер. Необхідно зазначити, що система державного регулювання стимулює та підтримує реалізацію завдань індикативного планування методами непрямої дії, а саме за допомогою системи оподаткування, фінансування, субсидування, кредитування, розміщення державних замовлень, підтримки на зовнішньому ринку тощо. Для державного макроекономічного індикативного планування потрібне проведення масштабної цілеспрямованої інформаційної роботи, яка дозволить оцінити потенціал, характер впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, визначити варіанти розвитку на майбутні періоди, визначити значення індикаторів на плановий період з урахуванням кількісною та якісною орієнтацією.

Подібна робота вимагає використання достатньо складної науково-методичної підтримки, у ній інтегровані різні напрями дослідження фінансового, економічного та соціального спрямування.

В рамках сучасної структури системи державного регулювання макроекономічного середовища країни організувати подібну роботу достатньо складно. Тому, на наш погляд, в умовах глобалізації та європейської орієнтації національної економіки необхідно шукати методи удосконалення державного макроекономічного індикативного планування.

Можна припустити, що система державного контролінгу може бути тим механізмом, який сприяв би створенню умов для розвитку практики макроекономічного індикативного планування в сфері державного регулювання макроекономічного середовища країни. Необхідно зазначити, що такі властивості державного контролінгу, як гнучкість, адаптивність, сегментність, здатність зібрати воедино різноманітні елементи макроекономічного середовища в найбільшій мірі відповідають сутності індикативного планування на макрорівні.

Необхідно підкреслити, що крім розмежування директивного та макроекономічного індикативного планування, у міжнародній практиці застосовується класифікація системи планування за наступними аспектами:

- за часовим горизонтом макроекономічного планування – довгострокове, середньострокове та короткострокове;

- за колом розв'язуваних завдань – стратегічні, тактичні та оперативні.

Довгострокове, середньострокове і короткострокове макроекономічне планування відповідає такій спрямованості системи державного регулювання, у якій повинні поєднуватися вирішення поточних завдань з одночасним створенням передумов для досягнення великомасштабних потенційних можливостей сегментів національної економіки у майбутньому. В умовах сьогодення, існують принципи відмінності в змісті та способах формування планових параметрів кількісної та якісної орієнтації в умовах довгострокового, середньострокового і короткострокового макроекономічного планування. Найбільш складним є здійснення довгострокового макроекономічного планування, що обумовлено значним впливом факторів невизначеності

внутрішнього та зовнішнього середовища. У довгостроковому макроекономічному плануванні достань важко визначити точні і конкретні параметри кількісної та якісної орієнтації на віддалену перспективу в умовах постійної трансформації та агресивної політики зовнішнього оточення.

Стратегічне макроекономічне планування має полягати у визначенні та вирішенні довгострокових завдань розвитку національної економіки та її сегментів.

При стратегічному макроекономічному плануванні повинні враховуватися найбільш ймовірні зміни зовнішнього і внутрішнього середовища відповідного об'єкта планування, формуватися комплекси заходів, спрямованих на пом'якшення дії негативних і посилення впливу позитивних факторів відповідного середовища. В умовах сьогодення в системі державного регулювання національної економіки представлені лише окремі елементи стратегічного макроекономічного планування, тому виникає потреба по формуванню сучасних підходів до вирішення концептуального, організаційного, методичного та ресурсного забезпечення при створенні системи стратегічного макроекономічного планування на макрорівні.

Тактичне макроекономічне планування поширюється на приватні питання, вирішення яких необхідне для досягнення стратегічних цілей в системі державного регулювання макроекономічного середовища країни. Воно здійснюється у формі розробки короткострокових планів розвитку відповідних сегментів макроекономічного середовища. Тактичне макроекономічне планування – короткотермінова фінансова, економічна та соціальна поведінка суб'єкта, лінія відповідних дій, яка розрахована на відносно короткочасний період, виходячи з поточної ситуації в макроекономічному середовищі країни. Розробка середніх і короткострокових макроекономічних планів відноситься до тактичного планування в системі державного регулювання національної економіки.

Оперативне макроекономічне планування – це поточне фінансове, економічне, соціальне і виконавче планування на короткий період часу, орієнтоване на доповнення, деталізацію, внесення коректив до сформованих планів в системі державного регулювання національної економіки.

Оперативне макроекономічне планування з одного боку є завершальною ланкою в системі державного регулювання макроекономічним середовищем країни, а з іншого – виступає як орієнтовним засобом виконання довгострокового, середньострокового та короткострокового планування національною економікою. В умовах глобалізації та агресивної поведінки зовнішнього оточення вимоги до оперативного макроекономічного планування в даних умовах зростають суттєвим чином.

У процесі оперативного макроекономічного планування виконується детальна розробка планів розвитку національної економіки та її сегментів на короткі проміжки часу – декаду, місяць, квартал. Необхідно зазначити, що розробка оперативних планів органічно поєднується з вирішенням аспектів організації їх виконання та поточного державного регулювання під впливом різноманітних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Таким чином, макроекономічне планування являє собою важливий важіль повсякденного державного регулювання макроекономічним середовищем та її сегментів з метою отримання оперативної інформації.

Але все ж таки національна економіка є об'єктом стратегічного планування та розглядається нами як відкрита комплексна сегментна соціально-економічна система, яка складається з макроекономічних стратегічних компонентів.

Макроекономічний стратегічний компонент – це пріоритетні напрями або ряд суміжних напрямів діяльності сегментів національної економіки з кількісною та якісною орієнтацією у міжнародному середовищі.

Функціональна область макроекономічного середовища країни – це сфера державного регулювання, організаційно представлена функціональними підсистемами, які спеціалізуються на виконанні певних функцій і забезпечують ефективну діяльність як окремих макроекономічних стратегічних компонентів, так і національної економіки в цілому з урахуванням динамічного розвитку впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Макроекономічне стратегічне планування національної економіки обумовлює широке коло відповідних рішень з приводу найважливіших проблем, орієнтованих на майбутнє, пов'язаних з системою цілей розвитку макроекономічного середовища та її сегментів і знаходиться під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, достатня кількість з них може бути неконтрольованими.

У макроекономічному плануванні, при формуванні планів, необхідно враховувати географічний сегмент та контролювати їх взаємоузгодження.

Необхідність єдності державних і територіальних аспектів планування розвитку національної економіки чітко виражена у наступному визначенні: макроекономічне середовище – це організм, який функціонує на основі горизонтальної та вертикальної фінансово-економічної та соціальної взаємодії всіх елементів національної економіки і входить в систему міжнародного простору.

У макроекономічному плануванні повинен бути диференційований підхід з урахуванням галузевих аспектів, тому що істотно розрізняються, але часом і важко сумісні цілі розвитку відповідних сфер макроекономічного середовища, наприклад, аграрний сектор, машинобудування, харчова промисловість, освіта та наука, охорона здоров'я тощо. Таким чином, державне макроекономічне планування фінансово-економічного та соціального розвитку пов'язане з необхідністю взаємоузгодження інтересів різних сторін суспільного життя і обґрунтування вибору пріоритетних завдань розвитку макроекономічного середовища в умовах глобалізації.

У макроекономічному плануванні, в системі державного регулювання, найважливішою передумовою якісного виконання його є використання науково-обґрунтованої методології. Методологія макроекономічного планування включає питання методики формування цілей і пріоритетних завдань розвитку макроекономічного середовища та його сегментів, визначення принципових вимог, яким повинен відповідати процес планування на макрорівні.

Макроекономічне планування спирається на певні закономірності, що одержали назву принципів макроекономічного планування (від лат. *principium* – початок, основа). Принцип – це першооснова, це те, що лежить в основі певної наукової теорії, учення, світогляду.

Макроекономічні принципи – це внутрішні переконання суб'єкта, практичні, моральні і теоретичні засади, якими він керується в житті й діяльності. Вони визначають характер і зміст планової діяльності в макроекономічному середовищі. Правильне дотримання макроекономічних принципів створює передумови для ефективного функціонування національної економіки та її сегментів і зменшує можливість негативних результатів планування в системі державного регулювання фінансово-економічних процесів.

Анрі Файоль, французький теоретик та практик менеджменту, сформував чотири основні принципи планування – єдність, безперервність, гнучкість і точність, назвавши їх загальними рисами ефективної програми дій. Американський вчений Рассел Лінкольн Акофф обґрунтував ще один ключовий принцип планування – принцип участі.

Питання про принципи планування відноситься до числа основних при формуванні методології макроекономічного планування. У наукових дослідженнях, присвячених макроекономічному плануванню, цьому питанню завжди приділяється достатня увага, але розглядається воно з різною повнотою їх охоплення і ступенем деталізації.

Нормативно-правовою основою макроекономічного планування є Закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та «Про державні цільові програми» [7; 8]. Зазначене правове забезпечення визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку держави. Визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм.

Основними законодавчими принципами, на яких базується державне макроекономічне планування є: принцип цілісності, принцип об'єктивності, принцип науковості, принцип гласності, принцип самостійності, принцип рівності, принцип дотримання загальнодержавних інтересів.

Найбільш повний і конкретний перелік принципів, які знаходяться в основі формування концепції стратегії фінансово-економічного та соціального розвитку, знаходимо в працях [1, 2, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15], які диференційовано визначають принципи формування макроекономічного планування в контексті стратегії, реалізації стратегії, стратегічного вибору, формування стратегічного плану. Стосовно до стратегічного планування дослідники наводять розгорнутий перелік найбільш значущих принципів макроекономічного планування. Даний комплекс принципів є досить універсальним, він може бути поширений на весь цикл робіт, включаючи передпланові етапи, власне етап макроекономічного планування і роботи, що виконуються по завершенню планового періоду і які полягають у визначенні підсумків виконання планових завдань в системі державного регулювання національної економіки.

Принципи макроекономічного планування можуть відноситися до різних видів планування – поточного і стратегічного, до планування на рівні галузі, регіону і країни. Комплекс принципів макроекономічного планування з урахуванням глобалізаційних процесів у міжнародному середовищі має наступний узагальнений перелік:

- концептуальність – означає вимоги цілісності і закінченості, логічної строгості побудови макроекономічних планів, необхідної повноти ключових положень системи державного регулювання національною економікою;

- науковість – означає наукову обґрунтованість, об'єктивність і достовірність; застосування методів, які відповідають цілям дослідження; правильність обраної методології та забезпечую чого інструментарію;

- пріоритетність – обґрунтування пріоритетних напрямків фінансово-економічного та соціального розвитку та стратегічного вибору; формування комплексу стратегічних цілей динамічного розвитку; визначення пріоритетних функцій видів діяльності макроекономічного середовища;

- демократичність – означає гласність і відкритість процесу формування концепцій, програм, планів з залученням наукової громадськості і населення до розгляду та експертизи проектів документів, тобто макроекономічні плани є доступними для громадськості;

- збалансованість – многогранний термін, який передбачає знаходження консенсусу між владними структурами макроекономічного середовища, між владою і бізнесом, між професійними і громадськими суб'єктами щодо пріоритетних стратегічних цілей і механізмів їх практичної реалізації, забезпечення узгодженості та несуперечності державних, регіональних і місцевих інтересів в трансформаційних умовах;

- легітимність – обов'язковість розгляду і прийняття розроблених проектів, концепцій, програм, планів фінансово-економічного та соціального розвитку органами представницької влади відповідного рівня системи державного управління;

- децентралізаційність – планування здійснюють «з низу до верху», від мікрорівня до макrorівня;
- соціальність – при формуванні стратегічних цілей та механізмів їх реалізації пріоритетними виступають рішення, які забезпечують підвищення якості життя та захист інтересів суспільства країни;
- комплексність – означає необхідність розгляду всіх елементів макроекономічного планування у взаємозв'язку; розглядом всіх параметрів фінансово-економічних і соціальних характеристик в їх цілісності; повнота відповідальності за розробку і реалізацію комплексного розвитку макроекономічного середовища та його сегментів полягає на систему державного регулювання; реалізація принципів комплексності нерозривно пов'язана з дотриманням принципів ієрархічності в державному управлінні;
- системність – системний підхід є базовим методом стратегічного макроекономічного планування, який забезпечує дотримання вимог стійкості, динамічності, гнучкості, орієнтованості, структурної збалансованості; стратегічне фінансово-економічне та соціальне макроекономічне планування є підсистемою системи управління на всіх рівнях; необхідність враховувати внутрішні та зовнішні фактори впливу; необхідність розгляду складної соціально-економічної системи як певної цілісності, яка складається з безлічі взаємозалежних компонентів різного ієрархічного рівня;
- сегментність – необхідно враховувати всі передумови та обмеження в умовах фінансово-економічного та соціального розвитку макроекономічного середовища країни з урахуванням географічного та господарюючого сегментів;
- адаптивність – можливість врахування при макроекономічному плануванні і формуванні стратегічного вибору змін, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі, за рахунок гнучкого коригування цілей, задач, пріоритетів і механізмів їх реалізації і модифікації зворотних зв'язків;
- об'єктивність – макроекономічне планування фінансово-економічного та соціального розвитку розробляється на основі даних органів Державної статистичної служби України, центральних органів виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері фінансово-економічного і соціального розвитку макроекономічного середовища країни, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;
- варіантність – при розробці концепції макроекономічного планування та при прогнозуванні розвитку фінансово-економічних і соціальних систем необхідна варіативна складова, яка забезпечить найкращий з усіх можливих варіантів розвитку макроекономічного середовища та його сегментів;
- ефективність – процес макроекономічного планування розвитку фінансово-економічних і соціальних систем макроекономічного середовища забезпечить найкращий результат при найменших витратах;
- ризиковість – означає, що при макроекономічному плануванні повинні бути оцінені різні ризики в майбутньому та їх мінімізація;
- компетентність – означає, що макроекономічне планування забезпечується фахівцями відповідної кваліфікації;
- інноваційність – означає використання в процесі макроекономічного планування розвитку фінансово-економічних і соціальних систем макроекономічного середовища технологічних інновацій, особливо сучасних інформаційних технологій; створення ефективних організаційно-правових форм виконання робіт; обґрунтування і забезпечення механізмів взаємодії; наукові інновації, засновані на результатах фундаментальних і прикладних досліджень в галузі стратегічного макроекономічного планування і фінансово-економічного та соціального розвитку країни;
- контролінг – означає здійснення аналізу та контролю виконання макроекономічних планів з метою своєчасного усунення недоліків і здійсненні необхідних заходів для досягнення планових параметрів; постійний контроль дає можливість вчасно виявити відхилення, упущення, диспропорції та оперативно використовувати резерви для розвитку фінансово-економічних і соціальних систем макроекономічного середовища;
- відповідальність – система та повнота відповідальності суб'єктів макроекономічного планування за результати фінансово-економічного та соціального розвитку макроекономічного середовища та його сегментів;
- законність – нормативно-правове забезпечення макроекономічного планування, яке відповідає міжнародним стандартам.

Запропонований комплекс розглянутих принципів макроекономічного планування є достатньо виваженим та об'єктивним. Разом з тим розглянутий комплекс принципів дуже неоднорідний за змістом та вимагає відповідної класифікації.

З метою забезпечення ефективного державного регулювання фінансово-економічних та соціальних процесів в контексті макроекономічного планування, варіанти розподілу відповідних принципів на п'ять класифікаційних груп представлено в табл. 1.

Найбільш пріоритетними є концептуальні та методологічні принципи, тому як при їх недотриманні макроекономічне планування втрачає цінність як метод державного регулювання фінансово-економічних та соціальних процесів макроекономічного середовища країни. Обов'язковою вимогою до інституцій державного управління відповідальним за процес макроекономічного планування є забезпечення прозорості та підконтрольності суспільству даного процесу.

Забезпечення прозорості макроекономічного планування має досягатися шляхом публікація його результатів у засобах масової інформації.

Таблиця 1. Класифікаційні принципи макроекономічного планування

№ п/п	Класифікаційні ознаки	Принципи макроекономічного планування
1	Концептуальні	- концептуальність; - науковість; - об'єктивність; - законність
2	Методологічні	- збалансованість; - комплексність; - системність; - адаптивність; - інноваційність
3	Організаційні	- пріоритетність; - децентралізаційність; - сегментність; - контролінг; - відповідальність
4	Економічні	- варіантність; - ефективність; - ризиковість
5	Соціальні	- демократичність; - легітимність; - соціальність

З метою забезпечення підконтрольності макроекономічного планування суспільству, було б доцільно залучати громадськість до обговорення результатів макроекономічного планування, до їх критичного оцінювання, заохочувати ініціативу суб'єктів макроекономічного середовища в процесі державного планування. Важливо було б створювати умови для оцінки суспільством виконання результатів макроекономічного планування і забезпечити діагностику причин відхилення від планових параметрів розвитку макроекономічного середовища країни.

Необхідно відмітити, що всі результати макроекономічного планування в рівній мірі доцільно виносити на суспільне обговорення. Найбільшою мірою надбанням суспільства повинні бути результати макроекономічного планування соціальної спрямованості, які безпосередньо зачіпають особисті інтереси членів суспільства. При макроекономічному плануванні фінансово-економічного та соціального розвитку макроекономічного середовища країни повинні бути створені наступні умови:

- сучасні концептуальна підтримка;
- ступінь забезпеченості матеріальними, природними, фінансовими, інтелектуальними, кадровими та іншими ресурсами;
- оцінка рівня конкурентоспроможності макроекономічного середовища країни та її сегментів у міжнародному просторі;
- співвідношення механізмів ринкового саморегулювання та державного регулювання фінансово-економічних та соціальних процесів та можливості їх оптимізації;
- особливості співвідношень ролі ринкових і неринкових інститутів макроекономічного середовища.

Необхідно також зазначити, що тільки результати державного макроекономічного планування забезпечать узгодження і взаємний компроміс інтересів суб'єктів макроекономічного середовища країни. Конфлікт інтересів передусім лежить у розподілу ресурсного забезпечення (матеріальних, фінансових, інтелектуальних, кадрових та інших). Аналогічні протиріччя виникають при розмежуванні позицій результатів макроекономічного планування державного, регіонального та місцевого орієнтування. Ефективним засобом подолання визначених протиріч і передумовою оптимальності результатів макроекономічного планування може бути проведення попереднього комплексного оцінювання ситуації в рамках передпланових напрацювань.

При формуванні результатів макроекономічного планування розвитку макроекономічного середовища країни та її сегментів необхідно попередньо здійснити комплексне оцінювання, тобто оцінити можливі траєкторії розвитку внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінити потенціал національної економіки, сильні та слабкі сторони, можливі ризики і переваги тощо. Результати такого оцінювання мають найбільшу цінність, якщо вони інтегровані в комплексну систему взаємопов'язаних інформаційно-аналітичних блоків. Virішення цих задач може бути достатньо успішним в рамках застосування сучасного інструментального забезпечення системи макроекономічного планування – моніторингу, діагностики та контролінгу.

На рис. 1 представлено модель формування параметрів в системі макроекономічного планування.

Необхідно зазначити, що від правильності рішень, які приймаються на рівні державних інституцій в порядку реалізації результатів макроекономічного планування фінансово-економічного та соціального розвитку макроекономічного середовища країни, залежить успіх вирішення стратегічних завдань – мінімізації внутрішніх і зовнішніх загроз з метою безпечного сталого розвитку національної економіки. В умовах глобалізації актуальними є наступні завдання:

Рисунок 1. Модель формування параметрів в системі макроекономічного планування.

- визначення потенційних можливостей розвитку макроекономічного середовища країни та її сегментів;
- удосконалення механізмів використання ресурсного забезпечення;
- оцінка сильних та слабких сторін національної економіки;
- дослідження внутрішніх і зовнішніх загроз;
- оцінка параметричного впливу факторів на розвиток макроекономічного середовища країни та її сегментів.

В процесі макроекономічного планування вагома роль також відноситься до механізму його реалізації та підтримки.

Застосування сучасного інструментального забезпечення у системі макроекономічного планування буде сприяти підвищенню якісного рівня даного процесу. Разом з тим, потребує адаптації зазначене інструментальне забезпечення, з урахуванням трансформаційних процесів, які притаманні на сьогодні національному макроекономічному середовищу. Основними напрямками адаптації є: врахування неоднорідності суб'єктів макроекономічного середовища та їх диференціація за географічним та господарюючим сегментам, врахування багатофункціональності суб'єктів, джерела фінансування, децентралізаційні аспекти тощо.

Висновки. Макроекономічне планування в системі державного регулювання фінансово-економічних та соціальних процесів – це процес формування місій, цілей і завдань суб'єктів макроекономічного середовища, вибору специфічних стратегій для визначення та отримання необхідних ресурсів і їх розподілу, з метою забезпечення ефективного фінансово-економічного та соціального розвитку національної економіки на довгострокову перспективу з урахуванням векторів розвитку країни в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / В.М. Гриньова, М.М. Новикова. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 756 с.
2. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога; за ред. І. Михасюка. – К.: АРТК «Ельга», 2000. – 592 с.
3. Дідівська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Дідівська Л.І., Головка Л.С. – К: Знання, 2007. – 214 с.
4. Запоточний І. В. Державне регулювання регіональної економіки / І. В. Запоточний, В. І. Захарченко. – Харків – Львів – Одеса: ТОВ «Одіссей», 2003. – 592 с.
5. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк ; 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Эльга : Ника-Центр, 2005. – 656 с.
6. Портер, М. Е. Конкуренция / М.Е. Портер. – М. : Вильямс, 2001. – 495 с.
7. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III (Редакція від 02.12.2012) [Електронний ресурс] / Відомості

Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. № 25, 2000, ст. 1956 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.01.2017.

8. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV (Редакція від 02.12.2012) [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. № 25, 2004, ст. 352 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.01.2017.

9. Панчишин С.М. Макроекономіка: навч. посіб. / С. М. Панчишин. – К.: Либідь, 2001. – 526 с.

10. Політична економія: навч. посіб. / [Г. А. Оганян, В. О. Паламарчук, А. П. Румянцев та ін.]; за заг. ред. Г. А. Оганяна. – К.: МАУП, 2003. – 520 с.

11. Райзберг Б.А. Программно-целевое планирование и управление / Б. А. Райзберг, А. Г. Лобко. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 428 с.

12. Чистов С. М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Є. Никуфоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с.

13. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / К.: Знання, 2006. – 435 с.

14. Dunn W. Public Policy Analysis: An introduction Eaglewood Cliffs: Prentice Hall, Chapter 5. Structuring Policy Problems. – P. 137–184.

15. LeScouarnec F.-P. Strategic Planning in Public Administration: A. Framework // Public Administration Leadership and Management Academy, 2010. – 50 p.

16. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : [моногр.] / О. В. Побережець. – Херсон : Видавництво : Гринь Д.С., 2016. – 500 с.

17. Масленніков Є.І. Забезпечення системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: теорія і методологія: дисерт. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 / Є.І. Масленніков. – Київ, 2015. – 443 с.

References

1. Hryn'ova V.M., Novyukova M.M. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky: navch. posib.. – Kh.: INZhEK, 2004. – 756 s.

2. I. Mykhasyuk, A. Mel'nyk, M. Krupka, Z. Zaloha Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky ; za red. I. Mykhasyuka. – K.: ARTK «Ei'ha», 2000. – 592 s.

3. Didivs'ka L.I., Holovko L.S. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky: navch. posib. K. : Znannya, 2007. – 214 s.

4. Zapotochnyy I.V., Zakharchenko V.I Derzhavne rehulyuvannya rehional'noyi ekonomiky. – Kharkiv – L'viv –Odesa: TOV «Odyssey», 2003. – 592 s.

5. Blank Y.A. Fynansovyy menedzhment : uchebnyy kurs; 2-e yzd., pererab. y dop. – K. : E'i'ha : Nyka-Tsentr, 2005. – 656 s.

6. Porter, M.E. Konkurentsyya. – M. : Vyl'yams, 2001. – 495 s.

7. Zakon Ukrayiny «Pro derzhavne prohnozuvannya ta rozroblennya prohram ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrayiny» vid 23.03.2000 No 1602-III (Redaktsiya vid 02.12.2012) / Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR). – Of. vyd. No 25, 2000, st. 1956 : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

8. Zakon Ukrayiny «Pro derzhavni tsil'ovi prohramy» vid 18.03.2004 No 1621-IV (Redaktsiya vid 02.12.2012) / Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR). – Of. vyd. No 25, 2004, st. 352 : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>.

9. Panchyshyn S.M. Makroekonomika: navch. posib. – K.: Lybid', 2001. – 526 s.

10. H.A. Ohanyan, V.O. Palamarchuk, A.P. Rummyantsev ta in. Politychna ekonomiya: navch. posib. ; za zah. red. H.A. Ohanyana. – K.: MAUP, 2003. – 520 s.

11. Rayzberh B.A., Lobko A.H. Prohrammno-tselevoe planirovaniye y upravleniye. – M. : YNFRA-M, 2002. – 428 s.

12. Chystov S.M., Nykyforov A.Ye., Kutsenko T.F. ta in. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky: navch. posib. – K. : KNEU, 2000. – 316 s.

13. Shvayka L.A. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky: navch. posib. K. : Znannya, 2006. – 435 s.

14. Dunn W. Public Policy Analysis: An introduction Eaglewood Cliffs: Prentice Hall, Chapter 5. Structuring Policy Problems. – P. 137–184.

15. LeScouarnec F.-P. Strategic Planning in Public Administration: A. Framework // Public Administration Leadership and Management Academy, 2010. – 50 r.

16. Poberezhets' O.V. Teoretyko-metodolohichni ta praktychni zasady doslidzhennya systemy upravlinnya rezul'tatamy diyal'nosti promyslovoho pidpryyemstva : [monohr.]. – Kherson : Vydavnytstvo : Hrin' D.S., 2016. – 500 s.

17. Maslennikov Ye.I. Zabezpechennya systemy upravlinnya finansovoyu stiykisty promyslovoho pidpryyemstva: teoriya i metodolohiya: dysert. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. ekon. nauk: spets. 08.00.04. – Kyiv, 2015. – 443 s.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Сафонов Юрій Миколайович – докт. екон. наук, професор, професор кафедри макроекономіки та державного управління,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,

e-mail: sum1971@inbox.ru

Григор'єв Геннадій Степанович – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, Національний університет «Києво-Могилянська академія».

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Сафонов Юрий Николаевич – докт. екон. наук, профессор, профессор кафедры макроэкономики и государственного управления,

ГБУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»,

e-mail: sum1971@inbox.ru

Григорьев Геннадий Степанович – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедры экономической теории, Национальный университет «Києво-Могилянська академія».

DATA ABOUT THE AUTHORS

Safonov Y.M. – Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of macroeconomics and public administration, State university Kyiv National Economic University named Vadym Hetman,

e-mail: sum1971@inbox.ru

Hryhoriev H.S. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of of Economic Theory, National University «Kyiv-Mohyla Academy»

УДК 332.14

МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В РИНКОВИХ УМОВАХ

**Стукало Н.В.,
Сімахова А.О.**

Предметом статті є моделі соціальної економіки різних країн світу в ринкових умовах.

Мета статті – дослідження моделей соціальної економіки в ринкових умовах.

Методологічною базою роботи є аналіз наукових публікацій та статистичних матеріалів

Результати роботи. Вивчено підходи до трактування категорій «модель» та «соціальна економіка». Надано авторське визначення соціальної економіки. Досліджено класифікацію моделей соціальної економіки. Проаналізовано ефективність моделей соціальної економіки за глобальними соціальними індексами.

Галузь застосування результатів. Результати роботи можуть використовуватися в економічній та управлінській діяльності на макро- та глобальному рівні.

Висновки. Країни з ринковою економікою проводять ефективну соціальну політику, що відображається у високих показниках глобальних соціальних індексів. Основними чітко сформованими соціальними моделями у країнах світу є ліберальна, скандинавська, континентальна та середземноморська.

Ключові слова: модель, соціальна економіка, ринкова економіка, розвинуті країни, індекс людського розвитку, індекс загального добробуту, індекс соціального прогресу.

МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ

**Стукало Н.В.,
Сімахова А.А.**

Предметом статьи являются модели социальной экономики разных стран мира в рыночных условиях.

Цель статьи – исследование моделей социальной экономики в рыночных условиях.

Методологической основой работы является анализ научных публикации и статистических материалов.

Результаты работы. Изучено подходы к трактовке категорий «модель» и «социальная экономика». Приведено авторское определение социальной экономики. Исследовано классификацию моделей социальной экономики. Проанализировано эффективность моделей социальной экономики по глобальным социальным индексам.

Область применения результатов. Результаты работы могут использоваться в экономической и управленческой деятельности на макро- и глобальном уровне.

Выводы. Страны с рыночной экономикой проводят эффективную социальную политику, что отражается в высоких показателях глобальных социальных индексов. Основными четко сформулированными социальными моделями стран мира являются либеральная, скандинавская, континентальная и средиземноморская.

Ключевые слова: модель, социальная экономика, рыночная экономика, развитие страны, индекс человеческого развития, индекс всеобщего благосостояния, индекс социального прогресса.